

גודל התפילין - סעי' מ"א

בשיעור רוחב התפילין תוס' עירובין צ"ה ב' (ד"ה מקום), ועי' תוס' רבינו פרץ (ד"ה מקום) שלר"י הוי לכל הפחות יותר מאצבע גודל, וכ"כ בסדר תיקון תפילין להרא"ש שלר"י שיעור רחבו יותר מאצבע, וכ"פ בעולת תמיד ס"ק נ"ג שפחות מאצבע התפילין פסולים, ועיין ב"ח ל"ב כ"ז שא"א לומר דשיעור רוחב תפילין היה רק אצבע וחצי.

שיעור השימושא רבא ברא"ש הלכות קטנות ה"ל תפילין בסופו הביא דברי השימושא רבא, ובריטב"א עירובין (ד"ה וסבר) נסתפק בזה, האם שיעור השימושא רבא הוא לא להוסיף על ב' אצבעות או שלא לפחות מב' אצבעות, והריטב"א ביומא ע"א (ד"ה בכתנות) כתב של השימושא רבא אין שיעור לתפילין לא למעלה ולא למטה.

בראיית התוס' מציץ במרדכי (ד"ה בין עיניך) כ' שהראיה מציץ אינה ראייה גמורה ועי' מהר"מ בנעט אות פ', ובפרמ"ג א"א נ"ו כתב שלרש"י ערכין ג' (ד"ה ציץ) אין ראייה כיון שס"ל שהציץ היה על המצח, ועי' בתוספות סוכה ה' ד"ה ואל כתבו בשם ריב"א, ועי' ביאור הגר"א אות צ"ז שדעת הרמב"ם שהמצנפת והמגבעת זה אותו גודל א"כ הציץ היה על המצח.

האם ב' האצבעות הם עם התיתורא או מלבד התיתורא בתוס' רבינו פרץ נסתפק בזה, ועי' בסדר תיקון תפילין להרא"ש בטעם שהאידנא אין עושין הבתים רחבים שתי אצבעות, ועי' בריטב"א שכתב שהמעברתא בכלל השיעור.

ועי' מחצית השקל ס"ק נ"ו דהיינו כולל המעברתא וכ"כ בסי' ל"ד ה', אמנם בשונה הלכות קצ"ג כתב דשיעור אצבעיים על אצבעיים הוא מלבד המעברתא, ועיין בבית שערים או"ח כ"ח שכתב שיש חילוק בין דעת השימושא רבא לדעת ר"י שלר"י בשם המדרש צריך ב' אצבעות כולל המעברתא ואילו לדעת השימושא רבא שהובא בטור רק מקום הבתים הוא ב' אצבעות.

בית של יד עי' בשימושא רבא [בסוף הרא"ש] "ודדרעא הוי כולה חד נפירא באצבעי" משמע ששיעור ב' אצבעות הוא דוקא בתפילין של ראש וכ"ה בב"י בשם העיטור, וכ"פ בשו"ע הרב סעי' סב-סג, אמנם בשאר הראשונים ובמ"ב לא חילקו בזה.

בדעת השו"ע בבאה"ג ציין דס"ל כהעיטור, ובמלאכת שמים כלל י"ח בינה אות י"ט כתב להוכיח שהמחבר סתם כהרא"ש.

בדברי הבה"ל ד"ה אורך עי' שו"ת דברי יואל או"ח ד' אות ח' שתמה טובא על הבה"ל"כ שלפי פסק השו"ע שכשר בגודל אצבע א"כ בג' אצבעות יש מקום של ג' תפילין ואיך פסק הבה"ל שכשר עד ד' אצבעות, ועי' בא"ר דבעל נפש יחמיר לעשות אצבעים לא פחות "ולא יותר", ועי' מקדש מעט קע"א.

ועי' חוט שני תפילין עמ' ק"נ שכתב דלפי החשבון אי בעינן שבמקום ד' אצבעות לא יכנסו ג' תפילין א"כ צריך להיות יותר מאצבע ושליש.